

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔԸ

Ն.

«ԵԿԵՍՑԷ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ԲՈ»

Ահաւասիկ Աստուծոյ պատկանող հայացուածներուն երկրորդը, որ ուղղակի Անոր արքայութեան գալուն համար է: Թէև Անոր անուան սրբութեան, Թագաւորութեան գալուն և կամքին կատարուելուն համար եղած այս երեք հայացուածները ներքին սերտ աղերս մը ունին իրարու հետ, բայց նորէն զանոնք իրենց ուրոյն բաժանումներուն մէջ ուսումնասիրել նախընտրելի պիտի ըլլար: Ուրեմն, հարցնելէ ետքը թէ ի՞նչ կը նշանակէ Աստուծոյ Թագաւորութեան գալը, քանի մը կարեւոր կէտեր պարզաբանելու աշխատինք:

Աստուծոյ Թագաւորութեան գալը կը նշանակէ Անոր Տէրութեան ու Իշխանութեան կատարելապէս հաստատուիլը երկրի վրայ. և այդ ո՛չ թէ զայն մինք միայն անձնապէս ընդունելով, հապա հանուր աշխարհի անոր սահմաններուն մէջ ամփոփուելովը, ինչ որ Եկեղեցիին տիեզերականացումը ըսել է: Այս խօսքը Քրիստոսի երկրորդ Գալուստէն և Եկեղեցիին մինչև աշխարհի ծայրերը ընդարձակուելէն աւելի մեծ ու գործնական նշանակութիւն մը ևս ունի, որ այս Թագաւորութեան մարդոց մէջ կատարած արմատական բարեփոխումներուն ևս կ'ափնարկէ: Աստուծոյ Թագաւորութեան մէջ մարդիկ ինքնանուէր յօժարակամութեամբ մը պիտի ծառայեն Անոր, ու իրենց անձնական և ընկերական բոլոր սովորութիւններն ու յարաբերութիւնները Աստուծոյն կամաց համաձայն պիտի ըլլան: Մեկնիչ Ուէյս, շատ մը ուրիշներու հետեւողութեամբ, կ'ըսէ, «Յիսուս թերեւս Հրեաներուն Մեսիայի Գալըստեան մասին աղօթքը ընդունեց և զայն հաստատեց Տէրութեան Աղօթքին այս մասով: Որովհետև, Մեսիայի Թագաւորութեան

Թեան Գալուստը Հրեաներուն աղօթքի ու բաղձանքի միակ առարկան էր, և Անոր համար կ'աղօթէին յաճախակի: Ուշագրաւ է նաև որ Զաքարիայի մէջ Թագաւորութեան գալը և Անոր անուան սրբութիւնը միասին լծորդուած են, ինչ որ կը հաստատէ թէ այս երեք հայացուածները ներքին աղերս մը ունին: «Եւ եղիցի Տէր Թագաւոր ի վերայ ամենայն երկրի. յաւուր այնմիկ եղիցի Տէր մի, և անուն նորա մի» (Զաք. ԺԴ. 9):

Ահա ա՛յս է Աստուծոյ Թագաւորութեան գալը, բայց Անոր Թագաւորութիւնը, Թագաւորութեան նկարագիրը, յառաջացման կերպերը, արդիւնքները բաւական նիւթ կը մատակարարեն մեզ խորհրդածութեան համար:

Ա.— Աստուծոյ բացարձակ Տէրութիւնը անոր բազուկին մէջն է. այսպէս էր ստեղծագործութեան երկարածիգ դարաշրջաններէն առաջ, անսկիզբն ժամանակներէ ի վեր, և այսպէս է նաև իրապէս: Որովհետև, Աստուծոյ անսկիզբն է, որ սկզբնապատճառ է, պէտք է ինքնաբաւ ըլլայ, պէտք է բացարձակ ըլլայ Անոր Տէրութիւնը. պէտք է իր հզօր բազուկը ըլլայ իր Տէրութեան սահմանները գծող. այս կը նշանակէ ինքնագոյ, ինքնաբաւ Աստուծոյ, ամենակարող, ամենազէտ, ու ամենիմաստուն Արարիչ մը: Եւ ա՛յս է Աստուծոյ Թագաւորութիւնը իր նախնական նշանակութեան մէջ: Ինք ստեղծեց բոլոր տիեզերքը. իր Աստուծային շունչը կը թրթուր քառսին անհունութեան վրայ. իր Աստուծային ժպիտը կեանք ծնցուց յաւիտեական թոհ ու բոհէն: Եւ այս ոչ թէ իրմէ դուրս արտաքին տիեզերքին համար, հապա՛ նոյնիսկ իր ստորոգելիքները, իր աստուծութիւնը ինքնարուխ են և ոչ ստացական: Ինք խաւարի անդունդէն լոյս աշխարհ հանեց աստղերն ու արեւները. ինք հիասքանչ ներդաշնակութեամբ մը իրարու պատշաճեցուց ու շղթայեց տիեզերքին բոլոր մասերը: Ինք՝ իր հզօր բազուկովը շարժում տուաւ այս օքանչափագործ մեքենային: Իր ճարտար մասերը գծեցին ծիրերը այս երկնաւոր թափառիկներուն: Անտեսանելի հիւլէէն մինչև անբեւեակայելի մեծութեամբ արեգակները իր այս բացարձակ Իշխանութեան և Տէրութեան

սահմանին մէջ կ'իյնան։ Ու այս պատճառաւ ըսել թէ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը էապէս իր զօրութեան ու կարողութեան մէջ է, ըսել է նաեւ թէ Անոր իշխանութիւնն ու քաղաւորութիւնը իր մէջ են։

Ու այս այսպէս է ո՛չ թէ միայն անցեալին մէջ, հապա նաեւ ապագային մէջ ալ։ Ո՛րչափ հաւանական տիեզերքներ կը քնանան Անոր հզօր բազուկին ամենակարողութեան մէջ։ Անոր մէկ Շունչը, մէկ «Եղիցի»ն ի՞նչ հրաշալիքներ, ի՞նչ աշխարհներ, ի՞նչ մարդկութիւններ կրնան ի լոյս հանել խաւարէն ու մահէն։ Ստեղծագործ ձեռքերուն մէկ ճօճումը, Արարչագործ մատներուն մէկ շարժումը ի՞նչ հրաշակերտներ կրնան կարելիութեան սահմաններուն մէջ բերել։ Հետեւաբար, ապագային անսպառ ու յաւիտենական ժամանակաշրջաններուն մէջ ալ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը, իր այս նշանակութեամբ, յաւիտենական է ու միշտ պիտի դայ։ «Տեսա՞ն է երկիր լրիւ իւրով», կ'ըսէ սաղմոսերգուն, ցուցնելու համար Աստուծոյ Թագաւորութիւնը և Անոր սահմանները աշխարհի վերայ։ Ի՞նչ հարկ թուել բոլոր այն գործերը, որոնք անոր զօրութեան և կարողութեան կը պարտին իրենց ծագումն ու տեւականութիւնը։ Ի՞նչ հարկ փառքը երգել Անոր յաղթանակներուն, որովհետեւ դայն ըրին անցեալ դարեր և պիտի ընեն ապագայ ժամանակներ։ Հետեւաբար, Աստուծոյ Թագաւորութիւնը, նշանակութեամբ մը, իր հզօր բազուկին մէջ է։ Ան եկած է և պիտի դայ յաւիտեան։

Բ. — «Եկեցէ՛ք արքայութիւն քո» կը նշանակէ նաեւ Աւետարանի յաղթանակը։ Այս կէտը կրնանք պարզաբանել հետեւեալ ստորաբաժանումներով։

(1) — Մեսիական Թագաւորութեան գալուստովը, որ կատարուեցաւ Յիսուսի Մարդեղութեամբ և յայտնուեցաւ բոլոր աշխարհի՝ անոր իմաստութեան ու սիրոյ մեծագործութեամբ։ Արդէն տեսանք որ Հին Օրէնքին մէջ իշխանութեան և Թագաւորութեան ոգին կար. օրէնքն ու իշխանութիւնը անբաժան են իրարմէ։ մինչդեռ Աւետարանի օրէնքը անփոփոխելի իմաստութիւն է ու սէր։ անոնք երկինքի օրէնքներն են, և հետեւաբար, երկինքի իշխանութեան ու Թագաւորութեան ձայ-

նը — Աստուծոյ Թագաւորութիւնը։ Յիսուս իր աշխարհ գալովը զործնականապէս բերաւ Սիրոյ Թագաւորութիւնը, որ է Աստուծոյ Թագաւորութիւնը։ Այն երկնաւոր օրէնքներն ու սկզբունքները, զորս երկնաւոր Վարդապետը կը վերլուծէր, իր երկրաւոր կեանքի կարճ օրերուն մէջ, երկինքին ու անոր կարգուսարքին տիրապետումին համար էին։ Իր քարոզած տիեզերական սէրը, գութը, ներողամտութիւնը, արդարութիւնը, սրբութիւնը, աննախանձութիւնը, եղբայրասիրութիւնը Աստուծոյ Թագաւորութեան օրէնքներն էին, զորս իր անձին օրինակովը սորվեցուց. սիրեց՝ ու հրամայեց որ սիրենք, ներեց՝ ու հրամայեց որ ներենք, զթաց՝ ու հրամայեց որ զթանք։ Ահա հո՞ս կը կայանայ Յիսուսի բերած երկնաւոր Թագաւորութեան մեծութեան գաղտնիքը, ու հո՞ս անոր ճակատագրուած ապագայ տիեզերականացման յոյսին անխախտելիութիւնը։ Ուրիշ խօսքով, Քրիստոսի Եկեղեցին է Մեսիական Թագաւորութիւնը, որուն համար քրիստոնեայ աշխարհ ջանք չխնայել։ Եկեղեցին է այն ուսկանը, որով վերջապէս պիտի որսացուի նաեւ հեթանոս աշխարհը։ Եկեղեցին է այն փրկչութեան մեծ փարախը, ուր պիտի համախմբուին այն միւս գառնուկները, որոնք այս փարախէն չեն, և չեն ճանչնար այս երկնաւոր Հովիւին ձայնը, ու գողերու և աւազակներու ետեւէն կ'երթան, բայց վերջապէս պիտի հետեւին Անոր ու պիտի ըլլան մէկ հօտ և մէկ հովիւ։ Եկեղեցին է անձեռագործ այն վէմը, որ պիտի մեծնայ ու լեռնանայ՝ ինչպէս ցոյց կուտայ Կենաց Բանը։ վէմը, որուն վրայ ինկողներ պիտի ջախջախուին ու պիտի փշրէ ու հոսէ ամէն անոնք որոնց վրայ կ'իյնայ, այս է վէմը հաւատքի, վէմը ճշմարտութեան։ Այո՛, Եկեղեցին է այն շինողներէն անարգուած քարը, որ անկիւնի դուլիս, անկիւնաքար պիտի ըլլայ վերջապէս։ Եկեղեցին է փրկչութեան և խաղաղութեան միակ նաւաւ հանգիստը ալեկոծեալ մարդկութեան համար։ Եկեղեցին է բեւեռային անշարժ աստղը, որուն կ'ուղղուին կենաց ծովուն վրայ տարուբեր հոգիներու նուաղ կոտ նայուածները։ Այո՛, Եկեղեցին է ու պիտի ըլլայ վերջապէս միակ Նոյեան Տապանը աշխարհի մեղաց ու մոլութեանց ջրհեղեղին վրայ։

ջրհեղեղ՝ որ կը սպառնայ խեղդամահ ընել մարդկութիւնը ամբողջ, բայց վերջապէս՝ անկէ ազատուած փրկութեան որդիներ պիտի մատուցանեն հաշտութեան անուշահոտ և փրկարար զօնը որով երկնաւոր խաղաղութիւն պիտի ծրածանի աշխարհի վրայ։ Եկեղեցին Տապանակ Ուխտին է, որուն վրայ Աստուծոյ ներկայութիւնը պիտի սըրբազործէ իր ընտրեալները։ Եկեղեցին ամպի ու կրակի սիւնն է, որ Նոր Իսրայէլը պիտի առաջնորդէ սիրոյ, խաղաղութեան և փրկութեան Ս. Երկիրը։

Ուրեմն, Փրկչին Մարդեղութիւնը և Իրմով հաստատուած Քրիստոնէական Ս. Եկեղեցին, սկիզբն են Մեսիական Թագաւորութեան գալուստին, զոր Յիսուս սկսաւ Իսկ Մեսիական Թագաւորութիւնն ալ՝ յաղթանակը Աւետարանին, ու Աւետարանին յաղթանակն ալ՝ Աստուծոյ Թագաւորութիւնն է։ Անտարակուսելի և էական իրողութիւն մըն է որ Ան եկած է աշխարհի վրայ, Քրիստոսի գալուստէն ի վեր, և կը շարունակէ երկու հազար տարիներէ ի վեր, և պիտի շարունակէ նաև — Ս. Հոգիին շնորհքովը — մինչև աշխարհի վերջը։ Հետեւաբար, ահա ա՛յս Թագաւորութեան համար աղօթած պիտի ըլլանք հայցելով «Եկեցէ արքայութիւն քո»։

(2) — Աւետարանի յաղթանակով այս Թագաւորութիւնը պիտի գայ հոգեւորապէս, երբ Աւետարանը յաղթանակէ հաւատացեալներուն սիրտերուն մէջ։ Ուրիշ խօսքով, կրնանք ըսել թէ, Շնորհաց Թագաւորութիւնն է այս սիրտերու մէջ, որ է «Արդարութիւն, խաղաղութիւն և ուրախութիւն Ս. Հոգիի մէջ»։ Երբ Աւետարանը կը լուսաւորէ ու կը հրահանգէ մարդոց միտքերը, երբ ան կ'ուղղէ ու կ'առաջնորդէ մարդոց կամեցողութիւնը և անոնց բոլոր շարժումները, երբ ան կը գերէ անոնց բոլոր սէրերը, ա՛յն ատեն եկած կ'ըլլայ Շնորհաց Թագաւորութիւնը սիրտերու մէջ և Մեսիական Թագաւորութիւնն ալ՝ հոգեւորապէս, ինչ որ կը նշանակէ Աստուծոյ Թագաւորութեան գալը Աւետարանին յաղթանակով։ Ի՞նչ կը նշանակէ Շնորհաց Թագաւորութիւնը եթէ ոչ «Ես»ին գահազրկումը. ու այդ կ'ըլլայ երբ մեր մտածումները, փափաքները, շարժառիթները Աստուծոյ և կամ Ս. Հոգիին կառավարու-

թեան և ազդեցութեան կ'ենթարկենք։ Աշխարհ և մոլորած մարդկութիւնը ո՞րչափ պէտք ունին այս երկնային բարեփոխութիւն։ Երկպառակութիւններ, ատկութիւն, չար նախանձ և ամէն տեսակ կազ ու կոխ, ամօթաբեր մոլութիւններ և մոլորութիւններ պիտի գտնուէին մարդոց մէջ՝ եթէ տիրէր Շնորհի Թագաւորութիւնը։ Ե՞րբ պիտի գայ այն սուրբ օրը որ ատեն մարդիկ, հրեշտակներու խումբերուն հետ, պիտի երգեն Փրկչին Մենդեան երկնային մեղեղին, հոգիներու և սիրտերու ա՛յնքան մօտիկ վսեմ երգը, «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութիւն»։ Այո՛, այն ատեն եկած պիտի ըլլայ Շնորհաց Թագաւորութիւնը։ Երբ Աստուծոյ ալիւս պիտի չըսէ «Ձեր փափաքները իմ փափաքներէս, և ձեր նպատակները իմ նպատակներէս կը տարբերին», երբ մարդկային բոլոր ձեռնարկներ պիտի արժանան Աստուծային սուրբ գահունակութեան «ազնիւ, բարի և հաւատարիմ ծառայ, մուտ յուրախութիւն Տեառն»։ Այն ատեն ճշմարտապէս եկած պիտի ըլլայ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը։ Շնորհաց Թագաւորութիւնը երկիրքն է երկրի վրայ, որովհետեւ, ամէն անոնք որ կ'ապրին Շնորհաց Իշխանութեան տակ, երկիրքը կ'ապրին՝ իր անպատում երանութիւններով ու անսպառ վայելքներով։ Եկեղեցին, իբրեւ բանակ ճշմարտութեան և լուսոյ, յառաջ կ'երթայ կռուելու և յաղթելու համար ստորին ու խաւարին, պաշտպանելու համար դատը Շնորհքին։ Իւրաքանչիւր հաւատացեալ, իբրեւ մասը այն մեծ ամբողջին, իր մասնաւոր շրջանակին մէջ կը ջանայ, որ օր առաջ գայ այն մեծ օրը երբ Շնորհաց Շունչ մը նոր հոգի պիտի ներշնչէ բոլոր մարդկութեան, մոլորեալ մարդկութեան որ Եղեկիէլեան տեսիլքին ցիր ու ցան ոսկորներուն մէկ տխուր պատկերը կը ներկայացնէ բարոյապէս և նիւթապէս։

Աստուծոյ Թագաւորութիւնը սիրտերու մէջ . . . , աներեւակայելի՛ բարիքն է ան աշխարհի համար։ Սիրտեր, որոնք մամռնային խօս պաշտումը ունին և երկրպագուներն են Ոսկի Հորթին. սիրտեր, որոնք աշխարհիկ վայելքներու ստուեր-հաճոյքներուն ետեւէն կ'ըլլան. սիրտեր, որոնք ուրիշներու հիմնայտակ կործանումին ու

անկանգնելի գլորումին մէջ գտնել կ'ուզեն իրենց նսին բարձրացումն ու փառաւորումը. սիրտեր, որոնք ոսպնաթանի մը փոխարէն կը ծախեն իրենց անդրանկութիւնը — ճշմարիտ մեծութիւնը. վերջապէս՝ սիրտեր, որոնք վաճառուած գերիններն են աշխարհի, երբ Աստուծոյ Թագաւորութեան բերութիւնն ու զայն ընդունին իրենց մէջ, ի՞նչ մեծ շնորհք պիտի թագաւորէ աշխարհի վրայ, ի՞նչ մեծ երանութիւն՝ հոգիներու մէջ։ Այն ատեն, կեանքը որ չարիք մըն է շատ մը անյոյս յոռետեսներու աչքին, պիտի վերստանայ իր ճշմարիտ նշանակութիւնը և պիտի ըլլայ Աստուծոյ փառքին ու անուան սրբութեան համար շնորհուած անփոխարինելի բարիք մը։ Հարստութիւնը, որ մարդոց չար բաղձանքները գոհացնելու անարդ գործիք մը կ'ըլլայ, պիտի ըլլայ խեղճերը և վշտացեալները սփոփելու և առօրեայ միջոց մը։ Դիտութիւնը, որ շատ մը եսապաշտ ու կարճատես գիտուններու գտնկին մէջ գրգիռ կ'ըլլայ անաստուածութեան ու փաստը կոյր զիպուածին, պիտի ըլլայ առ Աստուած բարձրացնող սանդուղ մը՝ ուրկէ ամենատկար միտքերն անգամ պիտի կրնան վերելակել տեսնելու համար երկինքի հրաշալիքները։ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը սիրտերու մէջ . . . Շնորհաց Թագաւորութիւնը աշխարհի վրայ . . . ո՛հ, երբ պիտի ըլլայ այդ. ե՞րբ պիտի պսակուի հաւատացեալ հոգիներու այդ բուն բաղձանքը. ե՞րբ պիտի ի գլուխ ելնէ այս նոր երուսաղէմի անձեռագործ շինուածքը։ Ուրեմն, երբ կ'աղօթենք «Եկեսցէ արքայութիւն քո» գիտնանք թէ այս մեծ Շնորհքին համար է որ կ'աղօթենք։

(3) — Այս Թագաւորութիւնը ո՛չ միայն հոգեւորապէս, սիրտերու մէջ Շնորհաց Թագաւորութիւնով պիտի գայ, հապա պիտի գայ նաև տեսանելի կերպով։ Դանիէլի հինգերորդ Թագաւորութիւնը կը բացատրէ այս ապագայ Թագաւորութիւնը. «Եւ յաւուրս Թագաւորացն այնոցիկ յարուցէ Աստուած երկնից Թագաւորութիւն որ յաւիտեանս ոչ եղձանիցի, և Թագաւորութիւն նորա ազգի այլում ոչ մնացէ. մանրեացէ և հոսեացէ զամենայն Թագաւորութիւնս, և ինքն կայցէ յաւիտեանս» (Դան. Բ. 44)։ Դարձեալ, «Եւ Թագաւորութիւն և իշխանութիւն և մեծութիւն

Ա Մ Ո Վ Ս

Ամովսի կեանքը. — Այսպէս էր հանրութեան վիճակը հիւսիսային Իսրայէլի մէջ երբ Ամովս կոչուեցաւ իր առաքելութեան։ Կը բնակէր Թէքայի մէջ, որ շուրջ 12 մղոն հարաւ կը գտնուի Երուսաղէմէն։ Ծնունդով կամ ուսմամբ մարգարէ մը չէր, այլ հովիւ մը և մշակ ժանտաթղենիներու։ Հաւանաբար ինք մասամբ տէրն էր հօտին և ծառերուն։ Իր հարուստ մը չըլլալը ի յայտ կուգայ սա պարագայով, որ ինք կ'առաջնորդէր հօտը և կը խնամէր ծառերը. էր հասարակ անհատ մը եղիսէի նման որ կ'աշխատէր իր ագարակին մէջ խոնարհ գիրքով մը։ Բնութեան ֆէնօմենայի կարեւորութիւնը, խորապէս թողած է իր ազդեցութիւնը իր գրուածներու վրայ

Թագաւորաց՝ որ ի ներքոյ ամենայն երկնից՝ տուաւ սրբոց Բարձրելոյն. և արքայութիւն նորա արքայութիւն յաւիտեանական, և ամենայն իշխանութիւնք նմա ծառայեցեն, և հնազանդեցեն» (Դան. 7, 24)։ Այս Թագաւորութեան մէջ Տէրը երկինքէն պիտի բերէ իր երկնաւոր հրեշտակները և պիտի իշխէ փառքով ու մեծութեամբ. հետեւաբար, այս տեսանելի Թագաւորութեան կրնանք ըսել նաև Փառաց Թագաւորութիւնը։ Այս Թագաւորութեան կ'ականարկէր խաչին աւաղակը, Քրիստոսի փրկագործութեան նախախայրիքը, հոգեցունց հառաչանքով մը աղաղակելով, «Յիշեալիս, Տէր, յորժամ զաս արքայութեամբ քով»։ Այս պիտի ըլլայ նաև Առաջին Յարութիւնը (Յայտ. Ի.), որուն մէջ բաժին ունեցողներուն վրայ «Երկրորդ մահը» իշխանութիւն պիտի չունենայ, այլ անոնք պիտի ըլլան Աստուծոյ և Քրիստոսի քահանաները, և Անոր հետ պիտի Թագաւորեն հազար տարի։ Այս Թագաւորութեան մէջ Փրկիչը պիտի ըլլայ «Թագաւոր Թագաւորաց և Տէր տէրանց»։

ԳՐ. ՍՐԿ. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

(Շարունակելի՛ 9)